

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

עומד במבחן הזמן? : היסטוריה ופילוסופיה של מוסד הבחינה -
34282

תאריך עדכון אחרון 08-08-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר עודד צפורי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Oded.Zipory@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: תיאום במייל

תאור כללי של הקורס:

מגיל צעיר ביותר, אנו מורגלים להימדד בקביעות בתחומים שונים. רופאים בודקים את ההתפתחות הגופנית שלנו, פסיכולוגים את ההתפתחות הקוגניטיבית שלנו, מורים בוחנים כמה ואיך למדנו, ומעסיקים פוטנציאליים מעריכים את המוטיבציה ואת הכישורים שלנו. בסופו של דבר, כולנו מוצבים כל הזמן מול סטנדרטים של בריאות, "נורמליות" וכשירות חברתית, ופעמים רבות אנו אף מדורגים על סקאלה היררכית אחד מול השני.

על אף שעצם קיומן של בחינות נראה לנו מובן מאליהם ו"טבעי", אין הדבר כך. עם מעט מאוד יוצאים מן הכלל, ניתן לומר שבחינות לסוגיהן הן תופעה חדשה יחסית, שההיסטוריה שלה מסתכמת בלא יותר מ-150 שנה. בסמינר נתחקה אחר התופעה של הבחינה בהקשריה המוסדיים ונשים דגש מיוחד על בחינות בהקשרים חינוכיים (אינטליגנציה, בתי-ספר, מוסדות להשכלה גבוהה). לימוד תופעה כה נפוצה החודרת כמעט לכל תחומי החיים מתקיים בכמה תחומי דעת: היסטוריה ותיאוריה פוליטית, היסטוריה ופילוסופיה של המדע, פסיכולוגיה, ביולוגיה אבולוציונית, חינוך וסוציולוגיה. הטקסטים שנקרא בקורס ילקחו מהדיסציפלינות הללו, ולצידם ננתח גם מספר דוגמאות של בחינות ממשיות – עכשוויות והיסטוריות.

הסמינר יורכב מקריאת טקסטים שבועית, נוכחות והשתתפות פעילה בשיעורים, הגשת דו"חות קריאה תקופתיים, הצגת רפרט בכיתה והגשת עבודת סמינר או מטלה מסכמת.

מטרות הקורס:

- הבנה היסטורית ופילוסופית של מוסד הבחינה
- פרשנות וביקורת של סוגי בחינה נפוצים
- ביצוע מחקר עצמאי של בחינות ספציפיות

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- התלמיד יבין מהי "בחינה" ומה הקשר בינה לבין שוויון חברתי, הישגיות וקידמה
- התלמיד יבין ויידע לבקר בחינות נפוצות
- התלמיד ירכוש ידע רלוונטי בפילוסופיה פוליטית, פילוסופיה של המדע וסוציולוגיה של החינוך

דרישות נוכחות (%) :
90%

שיטת ההוראה בקורס: הסמינר יורכב מהרצאות, דיונים בכיתה, קריאת טקסטים שבועית, נוכחות

והשתתפות פעילה בשיעורים, הגשת דו"חות קריאה תקופתיים, הצגת רפרט בכיתה והגשת עבודת סמינר או מטלה מסכמת

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

במהלך הסמינר נעסוק, בין השאר, בשאלות הבאות:

- מהי בחינה? מה מייחד אותה מטכנולוגיות משמעתיות אחרות?
- מהן תפקידיה - הגלויים והסמויים - של הבחינה?
- מדוע הפכה הבחינה לפופולרית כל כך מסוף המאה ה-19 ואילך?
- מה הקשר בין בחינות למוביליות חברתית, דמוקרטיה ושוויון? האם בחינות מקדמות שוויון או שמא להפך?
- מהי אינטליגנציה ומדוע מודדים אותה? מהו ה"מדע" שמאחורי מבחנים פסיכומטריים למיניהם?
- מהי התקפות המדעית של האובייקט הנבחן? האם וכיצד הוא מתגבש ל"אמת אובייקטיבית"?
- מה בין בחינות של התפתחות (גופנית, קוגניטיבית, רגשית) לתורשה, גנטיקה, אבולוציה וגזענות?
- מהם החידושים בתחום ההערכה? אילו בחינות צפויות לנו בעתיד?
- אלטרנטיבות לבחינה - האם ניתן לחשוב על חינוך והוראה ללא מבחנים? האם ניתן לדמיין עולם ללא מבחנים?

חומר חובה לקריאה:

רשימת הטקסטים אינה סופית ויכולה להשתנות. מרבית הטקסטים יהיו זמינים כקובץ PDF, ואלו שאינם יישמרו בספריה לשירותכם.

שוויון, אי-שוויון ומריטוקרטיה:

- רוסו, ז'אן ז'ק; "מאמר על המקור והיסודות לאי-השוויון בין בני האדם" בתוך מאמרים/ז'אן ז'אק רוסו; תרגם מצרפתית: עידו בסוק; עורך: יעקב גולומב. ירושלים, מאגנס, האוניברסיטה העברית, תשנ"ג 1992
- קמיר, אורית, "תפיסות של שוויון: משוויון כמושתת על דמיון לשוויון כמושתת על כבוד האדם", בתוך: אי/שוויון. עורכים: ברקוביץ', ניצה ואורי רם. באר שבע; הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, 2006. (עמודים 15-30)
- Young, Michael; *The Rise of Meritocracy*. Routledge, 1958.

אבולוציה וקידמה:

- רוז, מייקל; "אבולוציה בתנועה". אלכסון, 2017
- Bury, J. B.; *The Idea of Progress: an Inquiry into its Origin and Growth*. Ney York, Dover, 1987. (selections)
- - Bowler Peter J., "Epilogue: Progress and Degenration" in "The Invention of Progress - The Victorians and the Past". Oxford: Basil Blackwell, 1989; pp. 193-201
- Himmelfarb, Gertrude; "Evolution and Ethics, Revisited". The New Atlantis, 2014.

היווצרותם של אובייקטים מדעיים:

- Hacking, Ian, "Kinds of People: Moving Targets"; in *Proceedings of the British Academy* 151 (2008), pp. 285-318
- Daston, Lorraine (ed.), *Biographies of Scientific Objects*. Chicago: University of Chicago Press, 1999 (selections)

מהי בחינה?

- Foucault, Michel; *Discipline and punish: the birth of the prison*; translated from the French by Alan Sheridan. New York: Vintage Books, 1995.
- Hanson, Allan F., *Testing Testing – Social Consequences of the Examined Life*. University of California Press. 1993.

ההיסטוריה של הבחינה והשינויים המרכזיים בה:

- Kwang Hyun Ko; "A Brief History of Imperial Examination and Its Influences", *Culture and Society*, 2017.
- Samelson, Franz "Was early mental testing: (a) Racist inspired, (b) Objective science, (c) A technology for democracy, (d) The origin of the multiple-choice exams, (e) None of the above? (Mark the RIGHT answer)" In Sokal, Ed., "Psychological Testing and American Society" (Rutgers University Press 1987) pp. 118-120
- Porter, Theodore M.; "Trust in Numbers: The Pursuit of Objectivity in Science and Public Life". (Princeton University Press. 1996).

בחינות והפסאודו-מדעים:

- גולד, סטיבן ג'יי; אין מידה לאדם", תרגום: עמוס כרמל. תל אביב: הוצאת דביר 1992
- Carson, John; *The Measure of Merit: Talents, Intelligence, and Inequality in the French and American Republics, 1750-1940*. Princeton University Press 2007. (selections)

בחינת האינטליגנציה כמקרה-מבחן:

- בורדייה, פייר, "גזענות האינטליגנציה", בתוך שאלות בסוציולוגיה, תרגום: אבנר להב וניצה בן-ארי. רסלינג, תל אביב 2005, עמ' 239-242
- Carson, John; "Culture of Intelligence" in "The Cambridge History of Science: vol. 7, The Modern Social Sciences". 2003 635-647
- Herrnstein, Richard J. and Murray, Charles, *Intelligence and class structure in American life*. New York, The Free Press, 1994.
- White, John, "Intelligence, Destiny and Education: The ideological Roots of Intelligence Testing", (New York: Routledge, 2006)
- Zazzo, Rene, "Alfred Binet (1857-1911)". in *Prospects: the quarterly review of comparative education*. Paris, UNESCO: International Bureau of Education, vol. XXIII, no. 1/2, 1993. pp. 101-112

בחינות ודירוגים בעתיד:

- de Zeeuw, Eveline; "Socioeconomic Status, Genes and Educational Achievement", NPJ Science of Learning, 2019
- Plomin, Robert and Sophie von Stumm; "The new genetics of intelligence", Nature Reviews Genetics, 2018.

אלטרנטיבות ל"חברה הבוחנת":

- אריסטו, "פוליטיקה", תרגום מיוונית: נורית קרשון. עריכה מדעית: ד"ר רחל צלני-אברמוביץ. רסלינג, תל אביב 2009
- Ranciere, Jacques; *The Ignorant Schoolmaster. Five Lessons in Intellectual Emancipation*, Translated by Kristin Ross. (Stanford: Stanford University Press 1991 (1987))
- Mazer, Benjamin L.; "Accepting randomness in medical school admissions: The case for a lottery", *Medical Teacher*, 2021.
- Kamentz, Anya; "What If Elite Colleges Switched To A Lottery For Admissions?", NPR, 2019

חומר לקריאה נוספת:
N/A

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי:
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 50 %
הגשת תרגילים 20 %
הגשת דו"חות 10 %
פרויקט מחקר 20 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: